

BERG v ARŠE

neděle 7. prosince a pondělí 8. prosince, 20h
divadlo Archa

Luis Andriessen De staat

--- přestávka ---

Michal Nejtěk The Lightning Speed of the Past (světová premiéra)
... scénický koncert

I. Nothing / The Lightning Speed – II. Mund im Schatten – III. Nothing / The Lightning Speed – IV. Laufzeiten / Eine Musik – V. Nothing / Fear – VI. Fear / Feuer – VII. Simple – VIII. Le Hasard – IX. Parle

Hana Blažíková – zpěv, baskytara, gotická harfa
Veronika Vítová, Sylvie Kroupová, Alice Bauer, Maika Nováková – zpěv

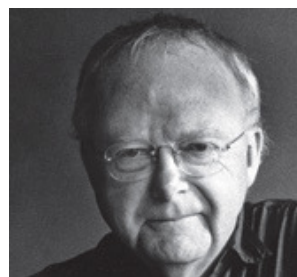
Vladimír Burian – light design

Jiří Adámek – scénické řešení

Peter Vrábel – dirigent

Orchestr BERG:

Roman Hranička – housle, Ilia Chernoklinov, Adam Pechočiak, Martin Stupka, Markéta Sádecká – viola, Vojtěch Urban – violoncello, Štěpán Uhlíř, Tomáš Mika – elektrická kytara, Jan Tengler – baskytara, Hana Müllerová, Hedvika Mousa Bacha – harfa, Kamila Kozáková, Dana Wichterlová – hoboj, Anna Škreptáčová, Denisa Bílá – hoboj a anglický roh, Tomáš Bürger, Josef Novotný, Barbora Černá, Eva Krajhanzlová – horna, Pavel Hromádka, Jiří Soukup, Vít Gregorovič, Dimitrij Miščuk – trubka, Lukáš Mořka, Pavel Šír, Jan Triebenekl – trombón, Michal Bergmann – bastrombón, Daniel Wiesner, Karel Vrtiška – klavír, Oleg Sokolov – bicí

Holandan **Louis Andriessen** (* 6. 6. 1939, Utrecht), jediný významný evropský minimalista, na sebe upoutal pozornost mj. levicově orientovanými postoji a společensky angažovanými akcemi. Jeho hudba se dotýká mnoha témat: umění, politiky, filosofie, hudby současnosti i minulosti. Narodil se v hudebně založené rodině významného skladatele a varhaníka Hendrika Andriessena (1892–1981), který mu poskytl základy hudebního vzdělání. Po absolvování konzervatoře v Haagu byl několik let žákem Luciana Beria (1962–1963 Milán, 1964–1965 Berlín). Po návratu do Amsterdamu se rychle stal jednou z nejvýraznějších osobností místní scény. Jeho hudbu ovlivnil jazz, americký minimalismus a Igor Stravinskij. Zajímal se o vše, co na hudbu působí – společnost a politiku. V roce 1969 měla premiéru opera Reconstructie (Obnova), kterou napsal ještě spolu s několika dalšími kolegy. Toto hudební divadlo v sobě mísí prvky vysokého umění s popkulturou. Mělo za cíl vyprovokovat vznik nového, sociálně angažovaného života. Andriessen byl přesvědčen, že hudba se může obrodit pouze tehdy, pokud dojde k proměně způsobu jejího provozování. Proto odmítá konvence

symfonického orchestru a rád kombinuje nástroje klasického instrumentáře s těmi, které se v něm běžně nevyskytují (saxofon, kontrabasový klarinet, cimbál, elektrická kytara, baskytara, syntezátor). V roce 1972 založil ansámbl De Volharding (= zarputilost, vytrvalost), který sdružoval hudebníky ovládající jazz i klasickou hudbu. Na volně přístupných, tzv. inkluzivních koncertech (trvaly až devět hodin) zněla hudba všeho druhu: avantgardní, středověká, jazz i pop. S hudbou amerických minimalistů (Terry Riley, Steve Reich) ho sbližuje pravidelný pulz a užití repetitivních modelů. Jinak ale Andriessen tvář amerického minimalismu vědomě problematizuje a vytváří originální, dramatictější a energičtější styl, který formou koláží a citací odkazuje k evropské hudební tradici. V 80. letech se skladatel zaměřil více na hudební problémy, významným dílem tohoto období je De Tijd (Čas) pro ženský sbor a orchestr na texty sv. Augustina (1981), v němž znovu použil osvědčené postupy. Pozoruhodným dílem je starší Hocketus (1977) inspirovaný technikou užívanou ve středověku, ale i v mimoevropských kulturách: na průběhu melodické linky se podílí více hlasů, které neznějí současně, ale předávají si jednotlivé tóny či skupinky. Tento způsob komponování je součástí Andriessenova hudebního vyjadřování dodnes – např. v Haags Hakkuh (2008) „hoketují“ party sólových klavírů (přitom teoreticky by skladbu mohl zahrát jeden pianista).

Světovou proslulost přinesla Andriessenovi skladba De Staat pro čtyři ženské hlasy a orchestr na texty z Platónovy Ústavy. De staat vznikl mezi lety 1972 a 1976. Premiéru uvedl 28. listopadu 1976 v Amsterdamu Nederlands Blazers Ensemble s dirigentem Lucasem Visem. Hned následující rok získala tato rozsáhlá kompozice ocenění v rozhlasové soutěži International Rostrum of Composers.

De staat (Platónův text vyšel v češtině pod názvem Ústava) jsem napsal jako příspěvek k debatě o vztahu hudby a politiky. Mnozí skladatelé považují skládání za něco, co se vymyká společenským normám. S tím nesouhlasím. To, jak pracujete s hudebním materiálem, jaké techniky použijete nebo nástroje, pro které píšete, je z velké části ovlivněno vaší společenskou zkušeností a tím, co jste už slyšeli, ale i finančním zázemím. Souhlasím nicméně s tím, že abstraktní hudební materiál – výška tónu, délka a rytmus – společenským normám nepodléhá, vychází z přirozenosti. Ovšem ve chvíli, kdy hudební materiál uspořádáme, stane se kulturou a tedy i společenskou entitou.

Úryvky z Platóna jsem použil k praktickému doložení těchto názorů. Jeho text je z politického hlediska kontroverzní, když ne rovnou neplatný. Každý vidí absurditu Platónova prohlášení, že mixolydická stupnice by měla být zakázána kvůli svému ničivému vlivu na vývoj osobnosti.

Další důvod, proč jsem napsal De staat, je v přímém rozporu s tím prvním – mrzí mě, že Platón neměl pravdu. Kdyby tak novoty v hudbě opravdu mohly změnit společenská pravidla a zákony!

Louis Andriessen (1994)

Český překlad Andriessenem vybraných Platónových textů - na konci tohoto dokumentu.

Michal Nejtek (*1977) se narodil v Litoměřicích, absolvoval Konzervatoř v Teplicích (klavír) a Hudební fakultu AMU v Praze (skladba). Píše symfonickou i komorní hudbu, věnuje se scénickým projektům (např. Lamenti). Obdržel objednávky na nové kompozice od festivalů Donaueschinger Musiktage, Varšavský podzim a Klangspuren. Spolupracuje se skupinou The Plastic People Of The Universe (Obešel já polí pět, Pašije, Vlaková opera). Hraje na klavír a klávesové nástroje v souborech Face Of The Bass, Limbo, David

Koller Band a NTS. Věnuje se hudbě pro divadlo (Arnošt Goldflam, Jiří Ornest, Jiří Havelka, Braňo Mazúch atd.). Za hudbu k divadelní performanci Exit 89 (Divadlo Archa, 2008) byl nominován na cenu Alfrede Radoka. Má rád jazz, alternativní hudbu i klasiku, vše originální, pravdivé a silné. Byl pedagogem na Konzervatoři v Teplicích, učil na VOŠ Jaroslava Ježka dějiny jazzu a skladbu, letos dokončil doktorandské studium v oboru kompozice na JAMU v Brně. Občas píše recenze do časopisu Harmonie. Skládání a hraní hudby považuje za něco na způsob dobrodružné procházky džunglí, a proto ho to baví.

Má skladba **The Lightning Speed Of The Past** vznikla na základě různých „rozhovorů“ a komunikací. Základním popudem pro její vznik byla loňská nabídka Orchestru BERG na vytvoření rozsáhlejší kompozice se sólistkou Hankou Blažíkovou. Protože jsem věděl, jakými hřivnami je obdarována, příliš jsem neváhal. Prvotním určením bylo nechat tyto sólistčiny hřivny rozmlouvat – ve skladbě tedy komunikuje barokní zpěv s gotickou harfou a rockovou baskytarou. Další „komunikační kanál“ jsme vytvořili s Jiřím Adámkem – v devítidílném libretu, zkomponovaném na základě textů našich oblíbených básníků a spisovatelů, spolu „rozmlouvají“ různé, často protichůdné texty, které ovšem nečekaně často – i přes jazykové a historické bariéry – nacházejí společnou řeč a společná témata. Ingeborg Bachmann mluví na dálku se svým bývalým milencem Paulem Celanem o stínu a slovu, které – vyřčené – „ožívá“, lakonický a přesný Raymond Carver hovoří s Ilse Aichinger o běhu času a neustále přítomné minulosti a Luis Buñuel filosofuje o náhodě, která má v životě i tvorbě větší úlohu, než si mnozí myslí. V závěrečné deváté části skladby spolu komunikují tři jazykové verze jediné Celanovy básně – každá ve svém „rytmu“ a „tempu“. O (mé) hudbě se mi píše těžko – většinou vlastně nevím, proč jsem to či ono místo napsal tak, jak jsem ho napsal. Aniž bych se chtěl odvolávat na tajemství a mystiku inspirace, mám pocit, že hudební materiál při procesu tvorby sám nabízí autorovi možnosti, jak pokračovat – a je na každém, jakou cestu zvolí. Ideálně takovou, která vytvoří „nový svět“, novou „geometrii“ s výhledy otevřenými do mnoha stran. Geometrii složenou z kontrastních a přesto spolu souvisejících složek a motivů. A z jejich komunikace by mohlo v ideálním případě vzniknout cosi nového. Slovy Roberta Bressona: *„Z třeskotu a sledu obrazů a zvuků se musí zrodit harmonie vztahů“*.

Poděkování patří Mezinárodnímu visegrádskému fondu za poskytnutí stipendia na rezidenční pobyt v Evropském centru hudby Krzysztofa Pendereckého.

Michal Nejtek

České překlady zpívaných textů – na konci tohoto dokumentu.

Česká sopranistka **Hana Blažíková** je absolventkou Pražské konzervatoře, kde studovala ve třídě Jiřího Kotouče, a mistrovských kurzů u Poppy Holden, Petera Kooije, Moniky Mauch a Howarda Crooka. Věnuje se interpretaci převážně barokního, renesančního a středověkého repertoáru a spolupracuje s orchestry a soubory z celého světa – Collegium Vocale Gent, Bach Collegium Japan, Sette Voci, Gli Angeli Genève, La Fenice, Tafelmusik, Collegium 1704, Collegium Marianum či Musica Florea. Představila se na řadě významných mezinárodních festivalů – Pražské jaro, Oude Muziek Utrecht, Resonanzen Vídeň, Tage Alter Musik Regensburg, Festival de Sablé, Festival de La Chaise-Dieu, Festival de Saintes nebo Arts Festival Hongkong. V roce 2010 se zúčastnila turné s Bachovými Matoušovými pašijemi pod taktovkou Philippa Herreweghe, v sezóně 2011–2012 debutovala v newyorské Carnegie Hall s Bach Collegium Japan pod vedením Masaaki Suzukiho a s Bostonským symfonickým orchestrem (Janovy pašije). Podílela se na více jak dvaceti nahrávkách, včetně vysoce ceněného kompletního vydání Bachových kantát s Bach Collegiem Japan. Hana Blažíková se věnuje také hře na gotickou harfu a je členkou souboru Tiburtina ensemble, který se zaměřuje na interpretaci gregoriánského chorálu a rané středověké polyfonie. Málokdo ví, že ve volném čase hraje i na baskytaru.

Orchester BERG je špičkové české těleso, které přináší svěží vítr na českou hudební scénu – uvádí divácky atraktivní a novátorské projekty, soustřeďuje se na uvádění současné hudby a hudby 20. století. Tu kombinuje například s divadlem, filmem, baletem, pantomimou, videoartem apod., vystupuje často mimo tradiční sály. Prostřednictvím objednávek nových děl u českých skladatelů především mladé generace pomáhá vytvářet nové hodnoty a investuje do budoucnosti hudby a umění. Má na svém kontě desítky světových premiér a ještě více českých premiér světových skladatelů. Ke koncertní činnosti orchestru patří vystoupení na mezinárodních festivalech a významných domácích pódii. Spolupracuje s baletem Národního divadla (*Ibbur*, *Zlatovláska*). Vedle mnoha záznamů pro Český rozhlas, na CD nebo k pořadu pro Českou televizi se Orchester BERG prezentuje i na DVD s live nahrávkou baletu *Zlatovláska* (Supraphon). K nejvýznamnějším projektům z poslední doby patří hudebně divadelní inscenace *Schwarz auf Weiss* (Černé na bílém) německého skladatele a divadelníka Heinerja Goebbelse, živý doprovod Dreyerova němého filmu *Utrpení Panny orleánské* hudbou litevského skladatele Broniuse Kutavičiuse nebo scénický koncert *timING* na Nové scéně Národního divadla, kde bylo mj. uvedeno v české premiéře legendární dílo Györgye Ligetiho *Poème symphonique pro 100 metronomů*.

Peter Vrábek je slovenský dirigent, který žije a pracuje v Praze. V roce 1995 založil Orchester BERG a určil jeho hudební směřování – díky němu je dnes tento orchestr oceňován jako jedinečný interpret hudby 20. století a hudby soudobé. Spolupracuje se soudobou českou skladatelskou špičkou a vytváří inspirativní tvůrčí prostor pro vynikající umělce mladé generace. Je držitelem Ceny Gideona Kleina. V roce 2010 získal od České hudební rady / UNESCO ocenění za zásluhy o kvalitu a šíření české hudby.

připítek členům KLUBERG po představení M IS FOR...
Eva Kesslová (Orchester BERG), choreograf Jiří Kylián a patronka KLUBERGu Soňa Červená

FANDÍTE NÁM? STAŇTE SE ČLENY KLUBERGu!

**Chcete podpořit jedinečné projekty z oblasti nového umění?
Zajímá Vás, co se v BERGu chystá, a chcete u toho být jako první?
PŘIDEJTE SE!**

Patronkou KLUBERGu je paní Soňa Červená, herečka a zpěvačka.
Měsíční členský příspěvek: 123 Kč (jednotlivec) / 234 Kč (ve dvou)

ČLENOVÉ KLUBERGU VZKAZUJÍ

„Jste úžasní, jak se neustále zdokonalujete a vymýšlíte nové a nové nápady!!! Gratuluji, obdivuji a držím palce:-)!!!!“ Martina B.

„Držím palce do další činnosti, obdivuji koncepci a koncerty se mi moc líbí.“ Jana M.

DĚKUJEME VŠEM ZA PODPORU!

Více informací: www.kluberg.cz

Obrátit se můžete také na Evu Kesslovou – T: 604 205 937, E: kluberg@berg.cz

DĚKUJEME TĚM, KTEŘÍ NÁM POMÁHAJÍ!

DÁRCI: RNDr. Ondřej Jäger, RNDr. Jiří Kessler, Eva a Norman Ridenourovi, Hotel Absolutum

KLUBERG (klub dárců Orchestru BERG)

Petr Adler, manželé Bahbouhovi, Soňa Červená, manželé Činčerovi, Nevelína Dodovová, Václav Eis, RNDr. Václav Hušner, Lucie Chrápavá, Jiří Kubíček (ve dvou), Rudolf Leška (ve dvou), Jana Macharáčková, Jiří Malíř, Jáchym Novotný, manželé Ridenourovi, Jana Spurná, Jitka Steinmetz, Kateřina Svatoňová, Ing. Tomáš Svatoň, Petr Štěpánek (ve dvou), manželé Valchářovi a jeden anonymní člen

ANDĚLÉ (dobrovolníci)

Věra Babišová, Radvan Bahbouh, Eva a Tonda Blomannovi, Jan Brázda, AK Anna Císařová & Peter Babiš, Martina Čápková, Valerij Durdil, Dominik Dvořák, Josef Dvořák, Pavel Dvořák, Rut Fialová, Jiří Hajdyla, Ondřej Holas, Aleš Janíček, Tomáš Jindříšek, Martina Kaňková, Jiří Kessler, Jitka Kloučková, Adam Kneblík, Šimon Kočí, Ivana Kolářová, Johana Kratochvílová, Maja Madarová, Daniel Mikolášek, Alena Miltová, Pavel Moc, Ester Nemjiová, Martin Pavala, Michal Pečeňa, Kateřina Plevová, Eva Ridenourová, Michael Romanovský, Michaela a Howard Sidenberg, Petr Somol, Lukáš Trnka, Pavel Trnka, Jan Trojan, Pavel Trojan Jr., Michaela Volfová, David Zábranský a Jan Zázvůrek...

PODPOŘILI

Ministerstvo kultury ČR, Magistrát hl. m. Prahy, MČ Praha 1, Nadační fond Avast, Partnerství OSA, Nadace ČHF

Rezidenční pobyt skladatele Michala Nejtka v Evropském hudebním centru Krzysztofa Pendereckého podpořil Mezinárodní visegrádský fond.

Mediální partneři: Literární noviny, Český rozhlas Vltava, Radio 1, A2, CityBee, Etnetera
Děkujeme mediální agentuře Brainz.cz za nový vizuální styl a grafiku našich materiálů.

texty: Eva Kesslová, Vítězslav Mikeš (životopis L. Andriessena)

korektury textů: PhDr. Alena Miltová

fotografie: Francesca Patella (Andriessen), Pavel Hejný (BERG), Karel Šuster (Vrábel), Jan Zátorský / Lidové noviny (Blažíková)

TEXTY

Platón: Ústava (výběr Louise Andriessena)

III 397 b 7 – c 2

„A když se v souladu s přednesem použije příslušná harmonie a rytmus, můžeme, tedy pokud je charakter skladby takto neměnný, v jedné harmonii, a podobně i v neměnném metru, zcela správně zachovávat stále stejný harmonický mód?“

„Ano, je tomu tak.“

III 398 d 1 – 399 a 3

„Píseň se skládá ze tří prvků – ze slov, harmonie a rytmu.“

„To ano.“

„Nuže, co se týká slov, liší se nějak od řeči nezpívané, pokud jsou pronášena podle stejných pravidel, o kterých jsme mluvili před chvílí?“

„Nikoliv.“

„A neměla by být harmonie i rytmus v souladu s textem?“

„Samozřejmě.“

„Ale pravili jsme, že plačtivé nářky v našich básních nechceme.“

„To rozhodně ne.“

„A pověz, které harmonické módy jsou nařikavé? Jsi přeci hudebník.“

„Mixolydický, přísně lydický a některé podobné.“

„Ty bychom tedy měli vyloučit? Nejsou přece prospěšné ani při výchově ctnostných žen, natož mužů.“

„Přesně tak.“

„A pro stráže jsou naprosto nevhodné opilství, změkčilost a lenost?“

„Zajisté.“

„Které módy jsou tedy změkčilé a pijácké?“

„Jónský a lydický je považován za rozvolněný.“

„Tedy přáteli, měli bychom tyto předkládat mužům – bojovníkům?“

„V žádném případě. Zdá se, že nám zbývá jen dórský a frygický.“

III 399 c 7 – e 7

„Pro naše zpěvy a písně nebudeme potřebovat mnoho strun a náhlé harmonické změny.“

„Myslím, že ne.“

„Neměli bychom tedy živit zhotovitele harf, citer a dalších nástrojů, jež mají mnoho strun a hrají v různých módech...“

„To je můj názor.“

„A přijmeš do obce ty, kteří vyrábějí flétny nebo pištce? Nezahraje snad tento nástroj více not než jiný? A nejsou snad nástroje, které dokážou hrát v mnoha módech, jen imitací flétny?“

„Samozřejmě.“

„Pro potřeby měst ti tedy zbývá lyra a citera, v polích by mohli pastýři mít jednoduchou syringu.“

„Tak nás vede úvaha.“

„Nezavádíme tedy nic nového, když dáme přednost Apollónovi a Apollónovým nástrojům před Marsyasem a jeho nástroji.“

„Při Diovi, zdá se, že ne.“

„A při psu,“ řekl jsem, „právě jsme prováděli očistu města, o kterém jsme dříve řekli, že je příliš požitkářské. To vše aniž bychom si toho všimli.“

„Nu, ano, učinili jsme to naprosto rozumně.“

IV 424 c 3 – 6

„Vystříhejme se změn v hudbě, protože změna v sobě skrývá dalekosáhlé nebezpečí. Jakoukoliv změnu harmonických módů následují zásadní změny v celé společnosti.“

(do současné češtiny převedla s použitím překladu Františka Novotného Eva Kesslová)

Michal Nežtek, Jiří Adámek: The Lightning Speed of the Past

I. Nothing / The Lightning Speed (Raymond Carver)

Nothing was happening. Everything was happening. Life was a stone, grinding and sharpening.

Nic se nedělo. Dělo se všechno. Život byl kámen, brousil se a zaostřoval.

Nothing, having arrived, will stay... The worn-out face of death! The lightning speed of the past.

Nic, co jednou přišlo, nesetrvá... Ta ztrhaná tvář smrti! Blesková rychlost minulosti.

II. Mund im Schatten

In die Mulde meiner Stummheit
leg ein Wort
und zieh Wälder gross zu beiden Seiten,
dass mein Mund
ganz im Schatten liegt.
(Ingeborg Bachmann)

Vlož slovo
do rokle mé němoty
a po krajích vztyč hvozdy,
ať mám ústa
celá ve stínu.

Unter einem fremden Himmel
Schatten Rosen
Schatten
auf einer fremden Erde
zwischen Rosen und Schatten
in einem fremden Wasser
mein Schatten
(Ilse Aichinger)

Pod cizím nebem
stíny růže
stíny
na cizí zemi
vprostřed růží a stínů
v cizí vodě
můj stín.

Ich bin noch schuldig. Heb mich auf.
Ich bin nicht schuldig. Heb mich auf.
(Ingeborg Bachmann)

Nesu dosud vinu. Pozdvihni mě z prachu.
Nenesu vinu. Pozdvihni mě z prachu.

IV. Laufzeiten / Eine Musik

Und
dass uns etwas zugetragen wurde
von Laufzeiten.
Ob die mit Lauf,
mit Läufen zu tun hätten,
mit Läuften, mit den Zeiten
oder mit nichts davon.
(Ilse Aichinger)

A čím
nás to doběhl
běh času?
Zda mohl souviset
s během, s letem,
s léty, časy,
anebo s ničím takovým?

Du sollst ja nicht weinen,
sagt eine Musik.
Sonst
sagt
niemand
etwas.
(Ingeborg Bachmann)

Přece nebudeš plakat,
říká jistá hudba.
Jinak
neříká
nikdo
nic.

Ich bin noch schuldig. Heb mich auf.
Ich bin nicht schuldig. Heb mich auf.

Nesu dosud vinu. Pozdvihni mě z prachu.
Nenesu vinu. Pozdvihni mě z prachu.

V. Nothing / The Lightning Speed (Raymond Carver)

Nothing was happening. Everything was happening. Life was a stone, grinding and sharpening.

Nic se nedělo. Dělo se všechno. Život byl kámen, brousil se a zaostřoval.

Nothing, having arrived, will stay... The worn-out face of death! The lightning speed of the past.

Nic, co jednou přišlo, nesetrvá... Ta ztrhaná tvář smrti! Blesková rychlost minulosti.

VI. Fear / Feuer

Es ist Feuer unter der Erde,
und das Feuer ist rein.
Es ist Feuer unter der Erde
und flüssiger Stein.
Es ist ein Strom unter der Erde,
der strömt in uns ein.
Es ist ein Strom unter der Erde,
der sengt das Gebein.
Es kommt ein grosses Feuer,
es kommt ein Strom über die Erde.
Wir werden Zeugen sein.
(Ingeborg Bachmann)

V hlubinách země plá oheň
a je to čirý žár.
V hlubinách země plá oheň
a kámen plyne z par.
V hlubinách země proud prýští
do našich kapilár.
V hlubinách země proud prýští
a z kostí spéká škvár.
Z hlubin vyšlehne požár,
proud požře povrch země.
Nás svědčit povolal.

Fear of seeing a police car pull into the drive.
Fear of falling asleep at night.
Fear of not falling asleep.
Fear of the past rising up.
Fear of the present taking flight.
Fear of the telephone that rings in the dead of night.
Fear of electrical storms.
Fear of the cleaning woman who has a spot on her cheek!
Fear of dogs I´ve been told won´t bite.
Fear of anxiety!
Fear of having to identify the body of a dead friend.
Fear of running out of money.
Fear of having too much, though people will not believe this.
Fear of psychological profiles.
Fear of being late and fear of arriving before anyone else.
Fear of my children´s handwriting on envelopes.
Fear they´ll die before I do, and I´ll feel guilty.
Fear of having to live with my mother in her old age, and mine.
Fear of confusion.
Fear this day will end on an unhappy note.
Fear of waking up to find you gone.
Fear of not loving and fear of not loving enough.
Fear that what I love will prove lethal to those I love.
Fear of death.
Fear of living too long.
Fear of death.
I´ve said that.
(Raymond Carver)

Strach, že u nás před domem zastaví policejní auto.
Strach, že večer usnu.
Strach, že neusnu.
Strach, že se přihlásí minulost.
Strach, že ulétne přítomnost.
Strach z telefonu, který vyzvání do noci.
Strach z elektrických výbojů.
Strach z uklízečky s vyrážkou na tváři!
Strach ze psů, kteří prý nekoušou.
Strach z úzkosti!
Strach, že budu muset identifikovat tělo mrtvého kamaráda.
Strach, že zůstanu bez peněz.
Strach, že budu příliš bohatý, i když tomuhle lidi neuvěří.
Strach z psychologických profilů
Strach, že přijdu pozdě, a strach, že dorazím dřív než všichni ostatní.
Strach z rukopisu mých dětí na obálkách.
Strach, že zemřou dřív než já a že se budu cítit provinile.
Strach, že budu muset bydlet s matkou, až bude stará a já taky.
Strach ze zmatenosti.
Strach, že mi dnes večer bude smutno.
Strach, že se probudím a ty budeš pryč.
Strach, že nemiluju, a strach, že nemiluju dost.
Strach, že mé milované zahubí to, co miluju.
Strach ze smrti.
Strach, že budu žít moc dlouho.
Strach ze smrti.
    To už jsem říkal.

VII. Simple (Raymond Carver)

A break in the clouds. The blue outline of the mountains. Dark yellow of the fields. Black river. What am I doing here, lonely and filled with remorse? I go on casually eating from the bowl of raspberries. If I were dead, I remind myself, I wouldn't be eating them. It's not so simple. It is that simple. It's not so simple. It is that simple.

Trhlina v mracích. Modré obrysy hor. Temná žluť polí. Černá řeka. Co tu pohledávám, tak sám s tolika výčitkami? Dál jakoby nic pojídám maliny z misky. Kdybych byl mrtvý, napadne mě, nejedl bych je. Není to tak jednoduché. Je to tak jednoduché.

VIII. Le Hasard (Luis Buñuel)

Náhoda je velký pán všech věcí. Nutnost přichází až potom.

Ideální scénář, o němž jsem často snil, by byl postaven na bezvýznamném, banálním výchozím bodu. Například: žebrák přechází ulici. Vidí ruku, jak se vysunuje z otevřeného okna luxusního vozu a odhazuje na zem polovinu doutníku. Žebrák se prudce zastaví, aby doutník zvedl. Vtom ho jiný vůz srazí a zabije.

Samozřejmě, jestliže naše narození je naprosto náhodné a je důsledkem nahodilého setkání vajíčka a spermie (proč právě tahle mezi miliony jiných?), úloha náhody se stírá, když se utváří lidská společnost, když zárodek a pak dítě jsou podřízeny zákonům. A tak je tomu u všech druhů. Zákony, zvyky, historické a společenské podmínky určitého vývoje,

určitého pokroku, všechno, co snad přispívá k ustavení, k rozvoji a k zajištění civilizace, k níž patříme náhodou nebo nehodou našeho zrození, to všechno se prezentuje jako každodenní a urputný boj proti náhodě. Náhoda není nikdy úplně vymýcena, je vždy živá a překvapivá a pokouší se přizpůsobit společenské nutnosti.

Ale musíme se mít na pozoru a nevidět v nutných zákonech, které nám umožňují žít společně, nějakou základní, prvotní určenost. Zdá se mi, že ve skutečnosti nebylo nutné, aby tento svět vznikl, a nebylo ani nutné, abychom my zde žili a umírali. Neboť jsme jen děti náhody, země a vesmír by mohly pokračovat bez nás až do zkázy věků. Je to nepředstavitelný obraz, prázdný a nekonečný vesmír, teoreticky zbytečný, který by žádná inteligence nemohla vnímat a který by existoval sám, trvalý chaos, nevysvětlitelná propast bez života.

Vedle náhody bydlí její sestra záhada. Ateismus, tedy aspoň ten můj, vede nutně k přijetí nevysvětlitelnosti. Celý náš vesmír je záhada.

Někam mezi náhodu a záhadu se vklínila představivost, naprostá lidská svoboda. Tuto svobodu, podobně jako jiné svobody, se pokoušeli omezit a zrušit. K tomu účelu objevilo křesťanství hřích v mysli. Kdysi mi to, o čem jsem se domníval, že je mé svědomí, zakazovalo určité představy: zavraždit bratra, spát s matkou. Říkal jsem si, že je to hrůza, a zuřivě jsem odvrhoval odjakživa zlořečené myšlenky. Až v šedesáti nebo pětadesáti letech jsem plně pochopil a přijal nevinnost představivosti.

V mém věku na řeči nedbám. Moje představivost je stále se mnou a podepře mne ve své neohrožitelné nevinnosti až do konce mých dnů. Hrůza rozumět. Štěstí přijímat, co je nečekané. Tyto dávné sklony časem sílily. Pomalu odcházím do ústraní. Spočítal jsem si, že vloni během šesti dnů, to jest za 144 hodin, jsem strávil pouhé tři hodiny v rozhovoru s přáteli. Zbýlý čas jsem prožil o samotě, ve snění, při sklence vody nebo kávy či aperitivu dvakrát denně, při nečekaných vzpomínkách a představách, které mne navštěvují jedna za druhou, a najednou je tu večer.

IX. Parle (Paul Celan)

**Sprich auch du,
sprich als letzter,
sag deinen Spruch.**

**Sprich –
Doch scheide das Nein nicht vom Ja.
Gib deinem Spruch auch den Sinn:
gib ihm den Schatten.**

**Gib ihm Schatten genug,
gib ihm so viel,
als du um dich verteilt weißt zwischen
Mittnacht und Mittag und Mittnacht.**

**Blicke umher:
sieh, wie's lebendig wird rings –
Beim Tode! Lebendig!
Wahr spricht, wer Schatten spricht.**

Nun aber schrumpft der Ort, wo du stehst:

**Wohin jetzt, Schattenentblöster, wohin?
Steige. Taste empor.
Dünnere wirst du, unkenntlicher, feiner!
Feiner: ein Faden,**

**an dem er herabwill, der Stern:
um unten zu schwimmen, unten,
wo er sich schimmern sieht: in der Dünung
wandernder Worte.**

**Mluv, i ty,
mluv, ty kdos poslední,
prones svou řeč.**

**Mluv –
Avšak od Ano neodděl Ne
Vlož také do řeči smysl:
vložit do ní stín.**

**Vlož do ní stínu dost,
vložit do ní stínu tolik
kolik je potřeba rozdělit mezi
půlnoc a poledne a půlnoc.**

**Dívej se okolo sebe:
hled' jak to ožívá všude kolem –
Uprostřed smrti! Ožívá!
Mluví pravdu, (ten) kdo mluví o stínu.**

**Ted' se však zužuje prostor, který ti náleží:
Kam se uchýlíš, ty stínu zbavený, kam?
Vzhůru jdi. Tápej, ale vzhůru jdi.
A třeba drobnější, nezřetelnější, tenčí!
Ano, tenčí: vlákno,**

**po kterém chystá se sestoupit hvězda:
aby si dole zaplavala, tam dole,
kde vidí třpytit se: uprostřed mezi dunami
bloudících slov.**

**Parle toi aussi,
parle en dernier,
dis ta parole.**

**Parle –
Mais ne sépare pas le non du oui.
Donne aussi le sens à ta parole :
Donne-lui l'ombre.**

**Donne-lui assez d'ombre,
Donne-lui autant d'ombre
que tu en sais partagée autour de toi entre
minuit et midi et minuit.**

**Regarde tout autour :
Vois ce qui t'entoure devenir si vivant !
Dans la mort ! Vivant !
Celui qui parle l'ombre parle vrai.**

**Désormais le lieu où tu te tiens rétrécit :
Où aller maintenant, dépourvu d'ombre, où aller ?
Monte. En tâtonnant, monte.
Te voilà plus mince, moins ressemblant, plus fin !
Plus fin : un fil.**

**où l'étoile veut glisser et descendre :
pour nager en bas, tout en bas,
où elle se voit scintiller : dans la houle
des mots qui vont.**

**české překlady: Eva Klimentová (Raymond Carver), Michaela Jacobsenová (texty Ingeborg Bachmann a Ilse Aichinger), Aleš Pohorský a Renata Pohorská (Luis Buñuel), Jiří Adámek (Paul Celan)
francouzský překlad (Paul Celan): Valérie Briet**